

FEDREKVOTEN – UTTAK OG HOLDNINGER

Av Line Schou¹

Sammendrag

I denne artikkelen undersøker vi fedres uttak av fedrekvote og hvilke fedre som tar ut mer eller mindre enn kvoten. Vi undersøker hva mor gjør mens far tar ut fedrekvoten og vi ser på nybakte foreldres holdninger til ordningen. Analysene er basert både på registerdata fra NAV og på en surveyundersøkelse gjennomført våren 2017.

De fleste fedrene benytter sin rett til å ta ut fedrekvoten, og 74 prosent av fedrene tar ut nøyaktig 10 uker, som per i dag er lengden på fedrekvoten. 21 prosent tar ut mer enn fedrekvoten og 2,3 prosent tar ut noe, men mindre enn 10 uker. Bare 3,3 prosent av fedrene oppgir at de ikke tar ut noe av fedrekvoten. Blant de som ikke tar ut fedrekvote eller tar ut mindre enn kvoten, er den vanligste begrunnelsen at det var praktisk vanskelig å være borte fra jobb (27 prosent).

Halvparten av mødrene oppgir at de er opptatt på dagtid, i jobb eller utdanning, hele fedrekvoteperioden på 10 uker. Totalt er det 57 prosent som sier de er opptatt på dagtid i minst 6 uker. Til sammen 22 prosent oppgir at de har ferie eller permisjon i hele eller deler av tiden far tar ut fedrekvote.

89 prosent av fedrene og 83 prosent av mødrene som har deltatt i undersøkelsen er positive til at det finnes en fedrekvote. De som stiller seg positive til at det skal finnes en fedrekvote fikk også spørsmål om hvor mange uker de syntes fedrekvoten skulle vare. Gjennomsnittet for fedrene var 15,3 uker. Blant mødrene var gjennomsnittlig ønsket lengde på fedrekvoten 13,2 uker. Både mødrene og fedrene ønsket altså en lengde på fedrekvoten som er lenger enn dagens kvote på 10 uker.

.....
¹ Takk til Rigmor Bryghaug for uttak av tall og statistikk over foreldrepengeuttak fra NAVs foreldrepengeregister og Loyd Rudlende for tilrettelegging av registerdata og tilrettelegging av utvalgsfil.
.....

Bakgrunn og tidligere forskning

Norge innførte fedrekvoten i 1993, som det første landet i verden. Hensikten var å sikre at fedre tok mer del i omsorgen for barna mens de var små, og slik styrke båndet mellom fedre og barn. Ordningen skulle også bidra til mer likestilling, ved å stimulere fedre til å ta mer aktivt del i omsorgsarbeidet hjemme, og gjøre det lettere for mødre å gå tilbake til jobb.

Far hadde hatt mulighet til å ta en del av foreldrepermisjonen helt siden 1978, men svært få foreldre benyttet denne muligheten. En egen kvote kun forbeholdt far var nytt i 1993. Fra 1. april ble en fedrekvote på fire uker innført, samtidig som den totale permisjonstiden ble utvidet til 42 eller 52 uker med henholdsvis 100 og 80 prosent lønnskompensasjon. Etter dette var fedrekvoten uendret fram til 2005, da den ble økt til 5 uker (Kitterød m. fl. 2017). Fedrekvoten ble så gradvis utvidet til den var på 14 uker i 2013. I 2014 ble den redusert til 10 uker, og er fortsatt på 10 uker i skrivende stund.

Fedrekvoten hadde fra starten en viktig symbolverdi for det norske, og nordiske, likestillingsidealet. Sverige innførte en måned fedrekvote i 1995, etter intens politisk debatt. I 2002 ble enda en måned forbeholdt far, og i 2016 ble den svenske fedrekvoten utvidet til

Regler for uttak av fedrekvoten

- Både mor og far må ha rett til foreldrepenger for at far skal få fedrekvote
- Utbetales på grunnlag av fars lønn opp til 6 G
- De 10 ukene overføres til mor dersom hun er alene om omsorgen eller far ikke har rett til foreldrepenger
- Ukene faller bort dersom far ikke tar dem ut
- Det er ingen aktivitetsplikt for mor mens far tar fedrekvoten

Endringer i fedrekvoten over tid

1.4.1993	4 uker
1.7.2005	5 uker
1.7.2006	6 uker
1.7.2009	10 uker
1.7.2011	12 uker
1.7.2013	14 uker
1.7.2014	10 uker

tre måneder (Duvander 2017). Danmark innførte fedrekvote i 1998, men fjernet den igjen etter fire år. Island innførte fedrekvote i 2000 og Finland i 2013 (Halrynjo og Kitterød 2016a).

Da fedrekvoten ble innført var begrunnelsen at far skulle ha en lovfestet rett til foreldrepermisjon. Kvoten kan kun overføres til mor under helt spesielle omstendigheter, og ville slik også fungere som en form for mild tvang, der far har en tradisjonell arbeidsdeling eller der arbeidsgiver er negativ til at far tar foreldrepermisjon. Målsetningene om å styrke far som omsorgsperson og stimulere til en mer likestilt fordeling av omsorgsarbeid og yrkesdeltakelse har bred støtte i den norske befolkningen, selv om det også finnes motstandere. Alle hovedorganisasjonene i Norge, både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden, er positive til fedrekvoten (Halrynjo og Kitterød 2016a).

Da fedrekvoten ble innført i 1993, var det etter forslag fra Arbeiderpartiet, med støtte fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Høyre og Fremskrittspartiet var motstandere. Høyre har vært enig i noen av utvidelsene i mellomtiden, men har fra 2011 av vært for å fjerne hele fedrekvoten, sammen med Fremskrittspartiet. For disse partiene står argumentet om valgfrihet sentralt, sammen med motstand mot at staten skal regulere hvordan foreldrene deler foreldrepermisjonen mellom seg. Hensynet til familien og barna ble presentert som en motsetning til den rødgrønne regjeringens likestillingsprosjekt. Dette var bakgrunnen for at den borgerlige regjeringen, som vant valget i 2013, valgte å redusere kvoten fra 14 til 10 uker 1. juli året etter. På grunn av et kompromiss med støttepartiene Venstre og Kristelig folkeparti fjernet de imidlertid ikke kvoten helt (Ellingsæter 2016).

Fedrekvoten ble på nytt et tema for politisk debatt i valgkampen 2017, da det viste seg at reduksjonen fra 14 til 10 uker fedrekvote hadde ført til at fedre tok mindre pappaperm. Høyre åpnet for å vurdere forlenget av kvoten, og Arbeiderpartiet gikk til valg på å øke kvoten til 14 uker igjen.

Da fedrekvoten opprinnelig ble innført, var argumentet at barna hadde behov for omsorg fra begge foreldrene og at det var bra for fedrene å være sammen

med barna sine. Likestillingsargumentet var også eksplisitt: «Alt i alt vil sterkere deltakelse av fedre i omsorgsarbeidet bidra til mer reell likestilling mellom kjønnene både i arbeidslivet og hjemme». (St.meld. nr. 70, 1991–92, side 31). Tidligere forskning har fokusert på hvorvidt fedrekvoten virker etter disse intensjonene: Tar fedre ut fedrekvoten? Hvordan varierer uttak og holdninger til fedrekvoten i ulike deler av befolkningen? Og er det far som har hovedansvaret for barnet mens han tar fedrekvoten, eller er mor også hjemme?

Tar fedre ut fedrekvoten – og varierer uttak i ulike grupper fedre?

I en spørreundersøkelse om foreldrepenge utført av NAV i 2008, oppga bare 4 prosent av fedrene som hadde rett til fedrekvote at de ikke tok den ut, eller tok ut mindre enn kvoten, som den gang var 6 uker. Rundt 20 prosent tok ut mer enn kvoten. Fedrekvotens lengde er funnet å være normdannende for hvor mye foreldrepermisjon fedre flest tar (Grambo og Myklebø 2009). For hver utvidelse av fedrekvoten har andelen fedre som ikke tar ut noe av kvoten gått noe ned (Fougner 2009).

Data fra NAVs foreldrepengeregister bekrefter at de fleste fedre benytter fedrekvoten. Blant fedre med barn født første halvår 2014, som akkurat har passert treårsfristen for å ta ut foreldrepermisjon, er det bare 7 prosent av fedrene har ikke tatt ut noe fedrepermisjon. Dette tallet har ligget rundt 7 – 8 prosent de siste årene.

Tidligere forskning viser at fedrekvotetuttak varierer med både fars og mors utdanning, inntekt, fødeland, arbeidslivstilknytning, barneantall, og bransje. Kitterød m.fl. (2017) analyserte registerdata fra perioden 2009 – 2014 for å se hva som kjennetegnet fedre som ikke tok fedrekvoten, selv om de har rett til den. De fant at fedre med lav utdanning var overrepresentert blant de som ikke tok ut fedrekvoten og underrepresentert blant de som tok mer enn fedrekvoten. For inntekt fant Kitterød m.fl. (2017) en polariserende effekt, der fedre med de laveste og høyeste inntektene var overrepresentert blant dem som ikke tok ut hele fedrekvoten. Videre hadde fedre født i Afrika, Asia eller Latin-Amerika og fedre som fikk barn nummer tre

eller høyere, lavere sannsynlighet for å ta ut hele kvoten. Fedre i hotell- og restaurantbransjen tok også sjeldnere ut kvoten enn fedre i andre bransjer, for øvrig var det ikke betydelige bransjeforskjeller.

I NAVs forrige foreldrepengeundersøkelse i 2008 ble det funnet at far tok lengre permisjon jo eldre han var. Fedre med lang høyere utdanning tok lengst permisjon og fedre bosatt i storbyer tok oftere ut mer enn fedrekvoten, sammenliknet med fedre bosatt i småbyer og tettbygde strøk. Fedre på mannsdominerte arbeidsplasser, fedre med enkeltmannsforetak og fedre som jobbet i primærnæringene tok oftest ut kortere permisjon enn fedrekvoten. Selvstendig næringsdrivende og arbeidstakere i små virksomheter tok kortere permisjon enn fedre på større arbeidsplasser. Egenskaper ved mor spilte også en rolle. Dersom mor hadde lang høyere utdanning, hadde høy inntekt, jobbet i offentlig sektor eller på en mannsdominert arbeidsplass, tok far lengre permisjon (Grambo og Myklebø 2009).

Er mor også hjemme når far tar ut fedrekvoten?

Hensikten med fedrekvoten er å få far til å ta en større del av omsorgsansvaret for barnet. Dette er et gode i seg selv, men fremmer også likestilling siden det da blir lettere for mor å gå tilbake til jobb. Regelverket for fedrekvoten stiller imidlertid ikke noe krav om at mor må være i jobb eller på annen måte opptatt på dagtid mens far tar fedrekvoten. Dersom far skal ta noe av fellesperioden er det aktivitetskrav til mor, men ikke mens far tar ut fedrekvoten. Mor kan være i foreldrepermisjon samtidig med at far tar ut fedrekvoten, hun kan ta ut ferie, være arbeidsledig eller bare hjemmeværende. Når mor også er til stede, etter først å ha hatt permisjon og hovedansvaret for barnet siden fødselen, er det ikke urimelig å anta at hun fortsetter å ha hovedansvaret også mens far tar ut fedrekvoten. Sannsynligheten for at far skal få innarbeidet selvstendige omsorgsrutiner, er langt større dersom han har aleneansvaret for barnet over en periode av en viss varighet. Dersom mor også er hjemme mens far tar ut kvoten, kan det virke mot deler av hensikten med ordningen.

Den forrige foreldrepengeundersøkelsen i 2008 fant at det var ganske vanlig at mange mødre hadde ferie

under mesteparten av fedrekvoteperioden, som den gang var på seks uker. Rundt halvparten av mødrene oppga dette (Grambo og Myklebø 2009). Studier av registerdata har også vist det samme bildet. Det er vanlig å ta fedrekvoten på sommeren, uavhengig av når på året barnet er født. Da har mor ofte ferie. Det kan også spille inn at det da er stille på de fleste arbeidsplasser og mange andre som ferie, slik at det passer å være borte (Fougner 2012).

Holdninger til fedrekvoten og variasjon i ulike grupper

Hvordan er holdningene til fedrekvoten blant foreldrepar, og er dette et tiltak folk ønsker å beholde? Tidligere forskning har vist at fedrekvoten har svært stor støtte i Norge, og i alle undersøkelser er det et stort flertall som ønsker å beholde en fedrekvote. Størrelsen på mindretallet som ikke ønsker en fedrekvote varierer en del mellom de ulike undersøkelsene, fra rundt 5 prosent til 37 prosent, blant annet avhengig av spørsmålsformuleringen. Det folk mener er ideell lengde på fedrekvoten har forandret seg over tid, og ser ut til å følge lengden på kvoten (Halrynjo og Kitterød, 2016 b).

Fedrekvoten er også populær i Sverige, der det er blitt en selvfølge for de fleste at far tar permisjon. Også i Danmark er det et stort flertall av fedrene som ønsker seg øremerket permisjon, selv om det for tiden ikke finnes noen fedrekvote i Danmark (ibid).

Holdningene til fedrekvoten varierer i ulike grupper. I den forrige foreldrepengeundersøkelsen i 2008 ble det for eksempel funnet at de høyest utdannede fedrene oftest var positive til å ha en fedrekvote. Mødrene ønsket oftere å avskaffe fedrekvoten dersom de bodde i spredtbygde strøk og jobbet i privat sektor (Grambo og Myklebø 2009). Tidligere forskning har også funnet at høyt utdannede foreldre og foreldre som jobber i offentlig sektor er mer positive til fedrekvoten. For-

eldrepar er også mer positive jo mer mor jobber. Selvstendig næringsdrivende mødre er mer positive til fedrekvoten, mens selvstendig næringsdrivende fedre er mer negative (Halrynjo og Kitterød 2016b).

Problemstillinger

Tidligere undersøkelser viser at både uttak av fedrekvote, måten den brukes på og holdninger til kvoten varierer blant foreldre i ulike deler av befolkningen. Det er også sannsynlig at dette har forandret seg over tid, både fordi fedrekvotens lengde har vært justert flere ganger de siste årene og fordi befolkningens holdninger til likestilling gradvis har endret seg. I Norsk Monitors verdi-undersøkelse fra 2015 er det 76 prosent som sier seg enig i at kvinner og menn skal ha en likestilt rollefordeling mellom arbeid og hjemme. Andelen som mener dette har steget jevnt de siste årene, og til sammenligning ville bare 44 prosent ha likestilt rollefordeling i 1985 (Ipsos MMI – Norsk Monitor 2015).

Helt nye data fra NAVs foreldrepengeundersøkelse 2017 vil bli brukt til å undersøke:

- Fedres uttak av fedrekvote og kjennetegn ved mor og far som henger sammen med dette.
- Hva mor gjør mens far tar ut fedrekvote. Er mor opptatt med arbeid eller annen aktivitet utenfor hjemmet i hele eller deler av fedrekvoteperioden?
- Hvordan er holdningen til fedrekvoten blant foreldre, og hvordan varierer denne i ulike grupper av befolkningen?
- Resultatene vil bli sammenliknet med tidligere undersøkelser, blant annet NAVs forrige foreldrepengeundersøkelse fra 2008, som inneholdt mange av de samme spørsmålene.

Data og metode

Data benyttet i denne artikkelen er fra Foreldreundersøkelsen 2017, en spørreundersøkelse utført av Kunnskapsavdelingen i Arbeids- og velferdsdirektoratet. Datamaterialet ble innhentet fra 06.02. til 22.03.17. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk via e-post ved hjelp av verktøyet SurveyXact. Det er også koblet på informasjon fra NAVs foreldrepengerregister og vi har benyttet tall fra foreldrepengerregisteret for å belyse utviklingne i fars uttak av fedrekvoten og foreldrepenger over tid. Undersøkelsen inneholdt spørsmål om foreldrepengeuttak, fedrekvoten, hvordan beslutningen om fordeling av foreldrepengerperioden ble tatt og en rekke andre forhold, samt kjennetegn ved familien. Flere av disse problemstillingene vil bli belyst i senere artikler.

Utvalget

Alle foreldrepar i Norge med felles adresse, som fikk barn i mars 2016 eller oktober 2015, ble trukket ut til å delta. Barna var altså 11–12 måneder eller 15–16 måneder på undersøkelsestidspunktet. Alderen 11–12 måneder ble valgt fordi permisjonstiden da går mot slutten, og de fleste foreldre vil ha tatt en beslutning om hvordan foreldrepermisjonen skal fordeles. Det var også ønskelig å velge omtrent samme alder som i den forrige foreldrepengerundersøkelsen utført av Arbeids- og velferdsdirektoratet (Grambo og Myklebø 2009), for å kunne gjøre sammenlikninger. Tiden på året kan ha betydning for lengde og fordeling av foreldrepermisjonen, på grunn av barnehageopptak, ferieavvikling eller sesongvariasjoner i enkelte yrker. Vi har derfor i denne undersøkelsen inkludert to ulike barnekull født på ulike tider av året.

Siden problemstillingen dreier seg om deling av foreldrepermisjonen mellom kvinner og menn, ble likekjønnede par og

par som hadde gått fra hverandre ekskludert fra undersøkelsen. Vi tok også bort familier der en av foreldrene eller barnet var døde. Det er ikke grunn til å tro at foreldre som fikk barn disse to månedene skiller seg vesentlig fra foreldre som fikk barn resten av året, og utvalget vil derfor sannsynligvis være representativt for par som fikk barn i 2015 og 2016. Noen få respondenter falt bort fordi e-postadressene deres ikke var registrert i Kontakt- og reservasjonsregisteret (KRR). E-post ble sendt til 7174 mødre og 7157 fedre. Returmeldinger om at e-postadressen ikke finnes eller ikke er i bruk, kom fra 52 av mødrene og 88 av fedrene. Vi vet ikke sikkert om alle de andre e-postene faktisk ble lest, men om vi antar dette, er antallet som hadde mulighet til å svare på undersøkelsen 7122 mødre og 7069 fedre. Svarprosentene ble til slutt 36 prosent for mødrene og 27 prosent for fedrene.

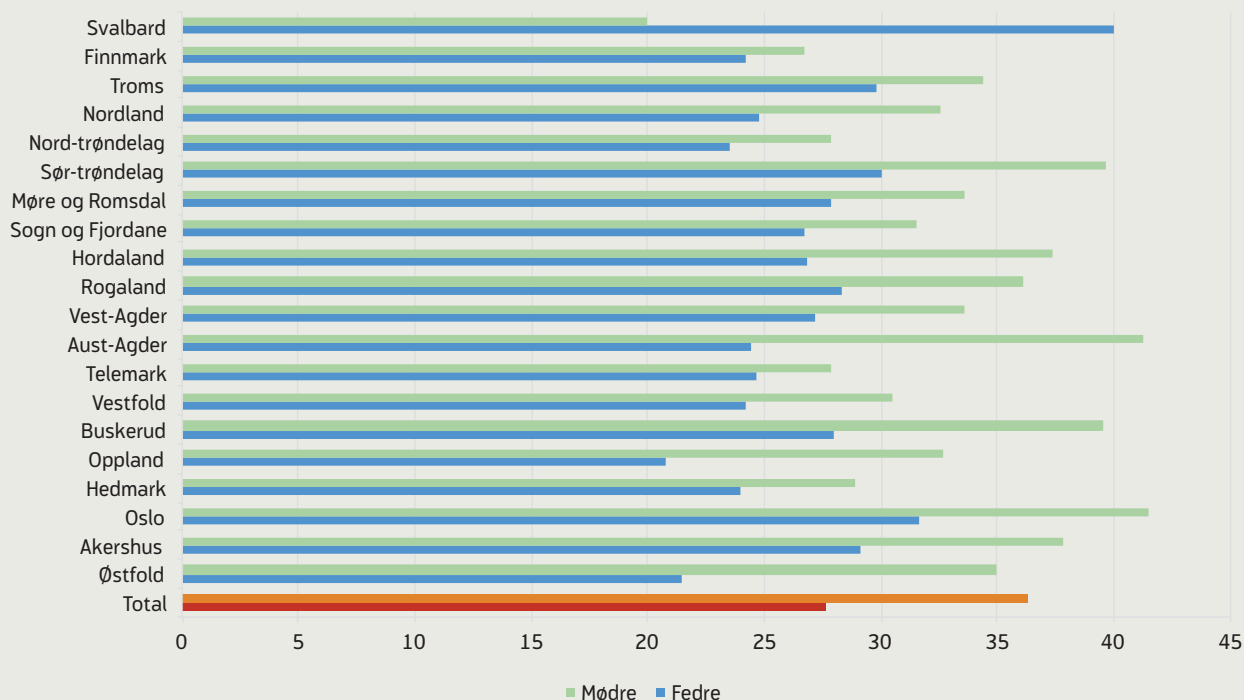
De som besvarte undersøkelsen var gjennomsnittlig litt eldre enn utvalget. Særlig var den yngste aldersgruppen underrepresentert blant deltakerne. De eldste foreldrene var noe overrepresentert, særlig blant fedrene.

Mødrenes deltakelse

Svarprosenten blant mødrene var 36,3 prosent, medregnet de som bare hadde svart på deler av undersøkelsen. Svarprosenten var noe skjev både på bostedsfylke og inntekt. Det er ikke noe klart mønster mellom landsdeler.

Mødre med lave inntekter er klart underrepresentert blant dem som har svart på undersøkelsen. Kvinner med årslønn under 400 000 kroner, 3460 av mødrene i utvalget, har svarprosent lavere enn gjennomsnittet. Svarprosenten blir lavere med synkende inntekt. Riktignok har mødre med inn-

Figur b) Mødrene og fedrenes svarprosent i de ulike fylkene

tekt over en million også lavere svarprosent, men bare 76 av mødrene i utvalget har så høy inntekt, det er derfor i all hovedsak de med lave inntekter som er underrepresentert. I denne gruppa finnes sannsynligvis også deltidsarbeidende kvinner som har prioritert familien framfor arbeidslivet, og som derfor kan ha et annet syn på foreldrepengeordningen og fedrekvoten enn de andre. Dette er derfor en systematisk skjevhet som kan påvirke resultatene av undersøkelsen.

Fedrenes deltakelse

Svarprosenten blant fedrene var 27,6 prosent, medregnet de som bare hadde svart på deler av undersøkelsen. Svarprosenten var skjev også blant fedrene, både på fylke og inntekt. Fylkesforskjellene følger omtrent samme mønster som mødrenes svarprosent, med unntak av Aust-Agder, der mødrene hadde høy svarprosent.

Svarprosent etter inntekt fulgte i stor grad det samme mønsteret for fedrene som for mødrene, men kjønnsforskjellene varierte noe mellom inntektskategoriene. Bare blant de med inntekt over 1 million var svarprosenten blant fedrene høyere enn blant mødrene. Også blant fedrene er det slik at de med de laveste inntektene, under 400.000, er underrepresentert i undersøkelsen.

Vekting

Foreldre med lav inntekt og ung alder var altså underrepresentert blant deltakerne i undersøkelsen. For å unngå at denne skjevheten skulle påvirke resultatene i analysen, ble både mødre- og fedredeltakerne vektet etter inntekt og alder, slik at deltakergruppene tilsvarte det opprinnelige utvalget. Den ulike deltakelsen mellom fylkene ble imidlertid vurdert til ikke å gi systematiske skjevheter i så stor nok grad til at vekting var hensiktsmessig.

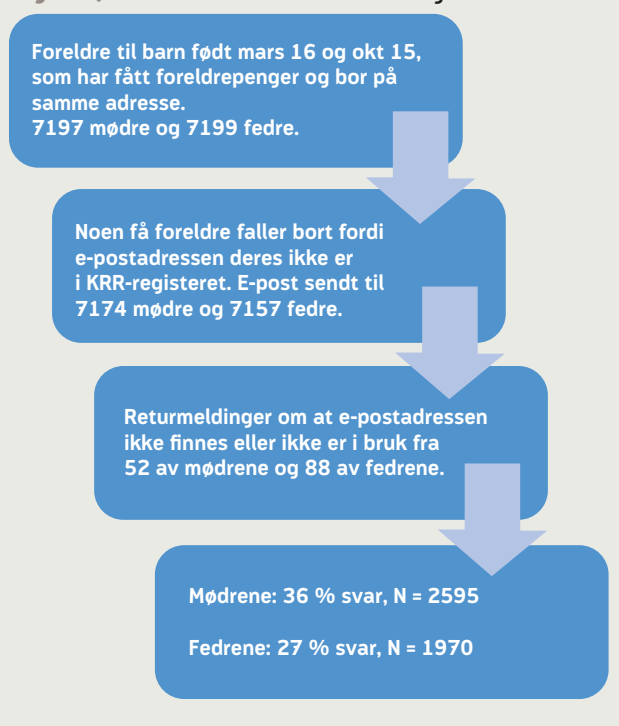
Metode

Mødrene og fedrene er analysert hver for seg. Data ble analysert bivariat for å avdekke hvilke individuelle kjennetegn ved mor og far, og egenskaper ved arbeidsplassen som har sammenheng med sannsynligheten for at far tar ut mindre enn fedrekvoten. Deretter ble de ulike faktorene kontrollert for gjensidig påvirkning i en multippel logistisk regresjonsana-

lyse. I logistisk regresjon beregnes hvor mye den naturlige logaritmen til oddsen for $Y=1$ endrer seg for hver enhets endring i X . Logistiske regresjoner brukes når den avhengige variabelen er todelt. I denne analysen er den avhengige variabelen (Y) at far tar ut mindre fedrekvoten. Samme framgangsmåte ble fulgt for å se hvilke individuelle kjennetegn og kjennetegn ved arbeidsplassen som har sammenheng med hvilken mening foreldrene har om fedrekvoten som ordning. Avhengig variabel blir da om en ønsker å ha en fedrekvote.

Til slutt har vi beregnet hvor stor del av fedrekvoteperioden mødrene var opptatt med jobb eller studier, eller om mor var hjemme mens far tok ut fedrekvoten. Andelen mødre som var hjemmeværende i ulike deler av fedrekvoteperioden ble også beregnet.

Figur a) Frafall under datainnsamling

Resultater

Uttak av fedrekvote i foreldrepengeundersøkelsen 2017

Fedre og mødre ble spurt separat og fylte ut hvert sitt spørreskjema. På grunn av høyere svarprosent blant mødrene er utvalget av mødre større enn utvalget av fedre, og svarene de oppgir er ikke helt like. Av mødrene oppga 96 prosent at partneren hadde rett til fedrekvote og 1,4 prosent oppga at fedrekvoten var overført til mor. Blant fedrene oppga i overkant av 95 prosent at de hadde rett til fedrekvote.

Ifølge mødrenes svar tar partnerne deres gjennomsnittlig ut 10,7 uker med foreldrepenger. Fedrene oppgir at de gjennomsnittlig tar ut 11,3 uker. Forskjellen skyldes trolig at mødreutvalget er større og mindre selektert enn fedreutvalget. Det kan være at fedre som har tatt mer enn fedrekvoten er spesielt interessert i temaet og dermed er overrepresentert blant de fedrene som valgte å delta i undersøkelsen.

De fleste fedrene som har rett til fedrekvoten, tar ut kvoten på 10 uker, verken mer eller mindre. 74 prosent av fedrene oppgir dette og 73 prosent av mødrene

Tabell 1. Andel fedre som tar ut foreldrepenger fordelt på antall uker de tar ut. Hva mødrene oppgir at far tar ut og hva fedrene selv oppgir at de tar ut. Prosent

	Antall uker med foreldrepenger fedrene tar ut					
	0 uker	1 - 4 uker	5 - 9 uker	10 uker	11 - 15 uker	16 + uker
Hva mor oppgir	6	0,5	1,9	73	11	6
Hva far oppgir	3,3	0,6	1,7	74	13	8

oppgir at partneren deres gjør dette. Veldig få tar ikke ut noe av fedrekvoten eller mindre enn kvoten. Det er vanligere blant fedrene å ta noen uker i tillegg til fedrekvoten på 10 uker. Blant mødrene er det en litt lavere andel som oppgir at partneren tar ti uker og en litt høyere andel som oppgir at partneren ikke tar ut noe av fedrekvoten. Siden flere mødre enn fedre deltok i undersøkelsen, kan dette tyde på at fedre som ikke tar ut fedrekvote er underrepresentert blant fedrene som deltok.

Registrert uttak av foreldrepenger

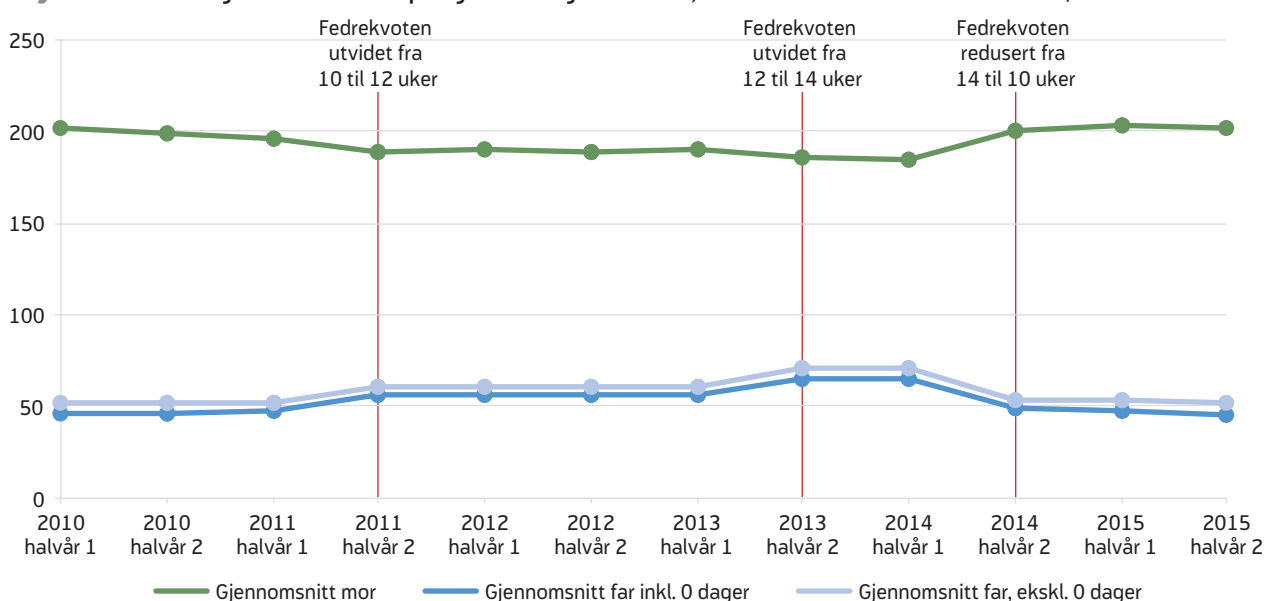
At fedrenes uttak i stor grad følger fedrekvotens lengde, blir bekreftet av nye registrertall fra NAV. De viser en nedgang i antall fedre som tar ut mer enn 10 uker permisjon, etter at kvoten ble redusert fra 14 til 10 uker. Gjennomsnittlig antall dager far og mor tar ut, forandrer seg i takt med regelverksendringene knyttet til fedrekvoten. Blant fedre for barn født i første halvår 2011, da reglen var 10 uker fedrekvote, tok

nær 67 prosent ut 10 uker. For fedre for barn født i *andre* halvår 2011, da kvoten ble økt til 12 uker, var det bare 0,8 prosent som tok 10 uker. Tyngdepunktet flyttet seg i tråd med regelendringen, og 69 prosent tok ut 12 uker. Det samme skjedde da kvoten ble utvidet til 14 uker, som gjaldt fedre til barn født i *andre* halvår 2013. Tyngdepunktet flyttet seg til 14 uker, og i overkant av 65 prosent tok 14 uker.

Da kvoten ble redusert fulgte endringene samme mønster. For fedre med barn født i første halvår 2014, da kvoten var 14 uker, var det 65 prosent som tok ut 14 uker. For fedre med barn født i *andre* halvår 2014, da fedrekvoten ble redusert til 10 uker, var det bare 1,6 prosent som tok 14 uker, og 62,2 prosent som tok 10 uker.

Målt i antall dager med foreldrepenger mor og far gjennomsnittlig tok ut, er virkningene av endring i fedrekvotens lengde tydelig. Fedrenes uttak følger i

Figur 1. Antall dager med foreldrepenger mor og far tok ut, etter hvilket halvår barnet ble født

Kilde: NAV

stor grad kvoten, og mor tar fellesperioden, slik at mors uttak går opp når dager overføres fra fedrekvoten til fellesperioden. I familier der far ikke tar ut kvoten, går den totale permisjonstiden opp. I figur 1 vises gjennomsnittlig antall dager med foreldrepenger for mor og far etter hvilket halvår barnet er født. Gjennomsnittet for far vises både med og uten de som ikke tok noe fedrekvote (0 dager).

Oppsummering uttak av fedrekvoten

Resultatene fra foreldrepengundersøkelsen stemmer godt med NAVs registrerte tall over foreldrepenguttak, selv om fedre som tar mindre enn fedrekvoten ser ut til å være underrepresentert blant deltakerne. Det generelle bildet er at de fleste tar fedrekvoten, noen tar litt mer og bare noen få tar mindre enn kvoten. Registrerte tall viser en litt høyere andel som ikke tar noe av fedrekvoten (7 – 8 prosent) enn det fedrene selv oppgir i spørreundersøkelsen (3,3 prosent) eller det mødrene oppgir i samme undersøkelse (6 prosent). Fedre som ikke tar ut fedrekvote er underrepresentert blant dem som deltar i undersøkelsen og forklarer antakelig store deler av forskjellen. Par der far ikke tar ut fedrekvote var også underrepresentert i den forrige NAV-undersøkelsen om foreldrepenger i 2008 (Grambo og Myklebø 2009). Det kan heller ikke utelukkes at andelen som ikke tar ut hele fedre-

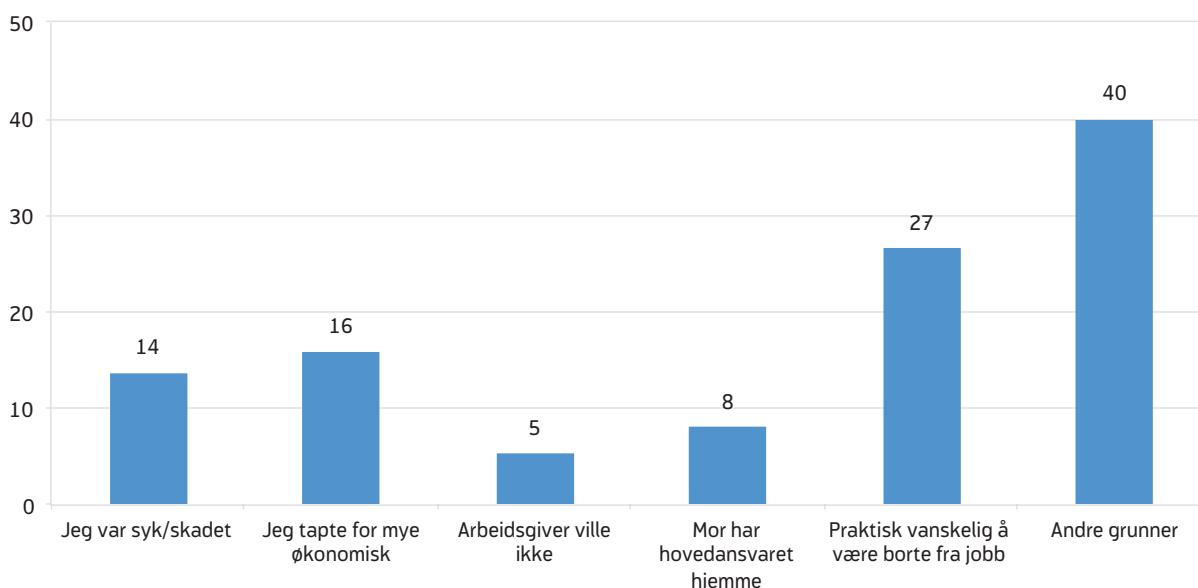
kvoten reelt er blitt redusert, siden de registrerte tallene er for foreldre som fikk barn to til to og halvt år tidligere enn deltagerne i spørreundersøkelsen. Tall for registrert uttak referert over er for foreldre som fikk barn første halvår 2014, mens spørreundersøkelsesforeldrene fikk barn oktober 2015 eller mars 2016. Det kan også tenkes at noe av forskjellen kan skyldes at deltakerne i undersøkelsen delvis oppgir hva de *planlegger* å ta ut, siden mange ikke har tatt ut hele fedrekvoten ennå, og at det ikke alltid blir som planlagt.

I den forrige undersøkelsen foretatt i 2008, da kvoten var på 6 uker, fulgte uttaket av fedrekvote den lengden. Gjennomsnittet var på 7,2 uker, og 20 prosent tok mer enn 6 uker, mens bare fire prosent tok mindre enn 6 uker (Grambo og Myklebø 2009). Andelene som tok mer eller mindre enn kvoten er altså omtrent like store i den nye spørreundersøkelsen, med en kvote på 10 uker, som de var i den forrige, da kvoten var på 6 uker.

Hvem tar ut mer eller mindre enn fedrekvoten og hvorfor?

Fedrene som hadde rett til fedrekvote, men tok ut mindre enn 10 uker, ble spurt om hvorfor de ikke tok ut hele fedrekvoten. De kunne krysse av på ulike

Figur 2. Årsaker til ikke å ta ut alle ti ukene med fedrekvote oppgitt av fedrene. Prosent

Kilde: NAV foreldrepengundersøkelse 2017

grunner og flere svar var mulig. Flest fedre (40 %) krysset av på «andre grunner» (se figur 2).

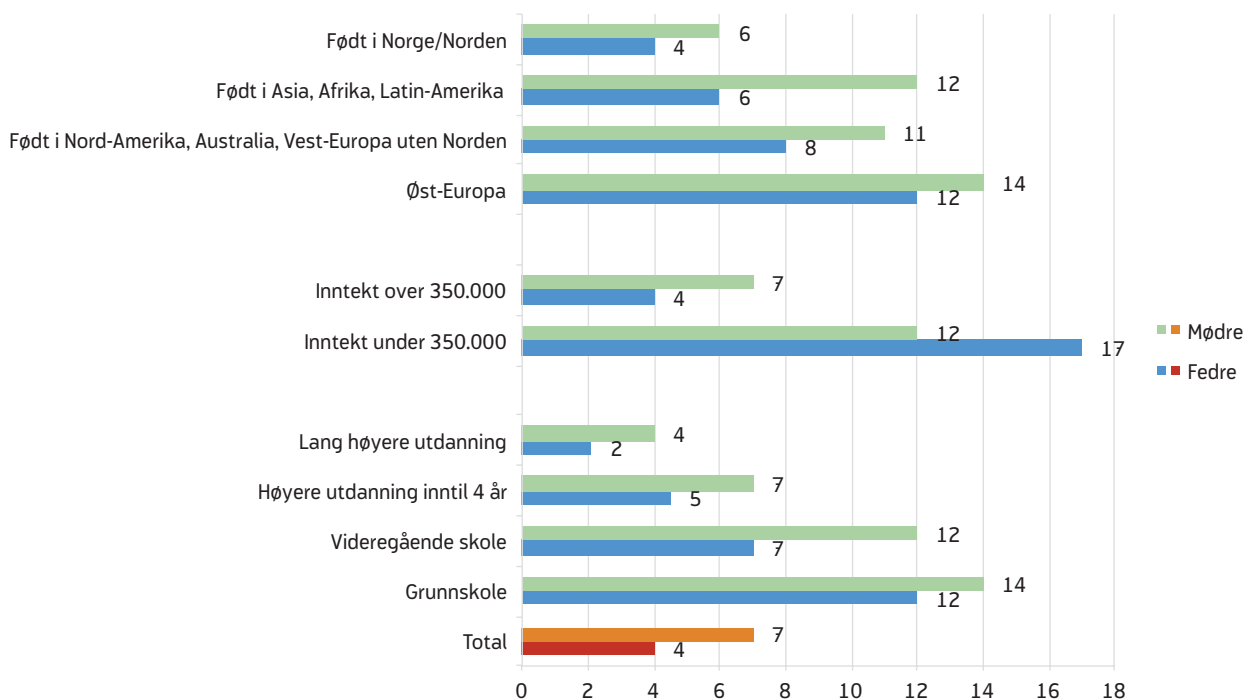
Egenskaper ved far som påvirker om han tar ut mindre enn fedrekvoten

Fedrene som tar mindre enn fedrekvoten skiller seg fra de andre på flere måter. Utdanning ser ut til å ha betydning. Blant fedre med bare grunnskole var andelen som ikke tok ut hele fedrekvoten størst, og den sank med økende utdanningsnivå. Blant de med lang høyere utdanning var det bare 2,1 prosent som ikke hadde tatt ut hele fedrekvoten. I regresjonsanalysen, der de ulike faktorenes betydning er kontrollert for hverandre, mister imidlertid utdanningsnivå sin betydning. Det hadde ikke lenger noen sammenheng kontrollert for fødeland og alder. Det betyr at de lavt utdannedes større sannsynlighet for ikke å ta ut fedrekvoten henger sammen med at de oftere har innvandrerbakgrunn og ofte er yngre, ikke utdanning alene. Her kan det for eksempel være en del unge som ikke har helt stabil arbeidslivstilknytning, eller jobber deltid ved siden av studier. I dette utvalget var det relativt få respondenter med lav utdanning, som også kan være en grunn til at det ikke var en sammenheng med

utdanning i seg selv i regresjonsanalysen. Dette virker også sannsynlig siden tidligere studier har funnet at utdanningsnivå har stor betydning for fars fedrekvoteuttak. Kitterød m. fl. (2017) fant at 67 prosent av fedrene med grunnskole tok fedrekvoten eller mer, mens 83 prosent av fedre med lang høyere utdanning tok fedrekvoten eller mer. Forskjellen var størst for de som tar mer enn fedrekvoten.

Fedrene med inntekter under 350.000 kroner var overrepresentert blant dem som ikke tok ut hele fedrekvoten (se figur 3), men inntekt hadde ikke betydning kontrollert for de andre faktorene i regresjonsanalysen. I denne undersøkelsen var ikke fedre med høye inntekter overrepresentert blant dem som ikke tok fedrekvoten, slik de var i den forrige NAV-undersøkelsen om foreldrepenge (Grambo og Myklebø 2009), og i Kitterød m.fl. (2017) sin studie basert på registerdata 2009–2014. Dette kan tyde på en holdningsendring, kanskje både blant fedre og blant arbeidsgivere. Det kan ha blitt vanligere og mer forventet at far tar fedrekvoten, også i høyinntektsgruppene. Økende alder økte sannsynligheten for å ta ut hele fedrekvoten.

Figur 3. Foreldre som ikke tok ut hele fedrekvoten. Utvalgte grupper med lave uttak. Prosent

Kilde: NAV foreldrepengeundersøkelse 2017

Fødeland hadde også en signifikant sammenheng med fedrekvoteuttak. Blant fedre født i Norge eller nordiske land var det i underkant av 4 prosent som ikke tok ut hele fedrekvoten. Andelen var nesten tre ganger høyere blant fedre som var født i Europa utenom Norden, Nord-Amerika eller Australia. Tallet for fedre født i Afrika, Asia eller Latin-Amerika var 6 prosent, men dette er usikkert på grunn av relativt få deltagere med denne bakgrunnen. Disse er også en selektert gruppe fordi mange født i Asia og Afrika ikke har rett til fedrekvote fordi begge foreldrene må ha jobbet for å få den (se figur 3). Betydningen av fødeland var like sterk kontrollert for de andre faktorene i regresjonsanalysen.

Kitterød m.fl. (2017) fant også at fars fødeland var viktig, i den studien var det bare 8 prosent av fedre født i Norge som unnlot å ta ut fedrekvoten, mens 22 prosent av fedrene født i Asia, Afrika eller Latin-Amerika, som hadde rett til den, ikke tok ut fedrekvoten.

I vårt utvalg av fedre var nær 5 prosent selvstendig næringsdrivende og litt over 89 prosent arbeidstakere. Andelen som har rett til fedrekvote er omtrent den samme i de to gruppene. Blant arbeidstakerne tok 97 prosent ut hele fedrekvoten, mens 89 prosent av de selvstendig næringsdrivende gjorde det. Størrelsen på arbeidsplassen har også betydning. Blant fedre på arbeidsplasser med 1 – 5 ansatte var det 90 prosent som tok ut hele fedrekvoten. Blant fedre på arbeidsplasser med mer enn 100 ansatte var det 98 prosent som gjorde det samme. Andelen steg gradvis med arbeidsplassens størrelse. Hvilken næring far jobber i og kjønns sammensetningen på fars arbeidsplass ser ikke ut til å ha særlig betydning for om far tar ut fedrekvote. Det var ingen forskjell mellom fedrene som jobber i offentlig og privat sektor i de bivariate prosentfordelingene, men kontrollert for de andre faktorene i regresjonsanalysen, hadde fedre i offentlig sektor litt større sannsynlighet for å ta ut hele fedrekvoten.

Egenskaper ved mor som påvirker om far tar mindre enn fedrekvoten

Mødre som har partnere som tar mindre enn fedrekvoten skiller seg fra de andre mødrene på en del områder. Mødres utdanningsnivå har betydning for fars uttak, og andelen par som hadde tatt hele fedrekvoten

blant mødre med bare grunnskoleutdanning var 86 prosent, mens 96 prosent av mødrene med lang høyere utdanning sa det samme. Andelen som sa partneren hadde tatt ut hele fedrekvoten ble større jo høyere utdanning mødrene hadde.inntekt hadde også betydning. Mødrenes landbakgrunn hadde også en liten, men signifikant sammenheng med om far hadde tatt hele fedrekvoten. Mødre født i Norge og andre nordiske land hadde de høyeste andelen partnere med fullt fedrekvoteuttak, mens mødre født i Øst-Europa og i Asia, Afrika og Latin-Amerika hadde de laveste andelen (se figur 3).

Foreldre født i Asia og Afrika med rett til foreldrepenge, og dermed fedrekvote, er imidlertid en selektert gruppe. I mange av disse innvandrerfamiliene har ikke mor jobbet og har bare rett til engangsstønad. Far vil da ikke ha rett til fedrekvote. I 2014 var det 8 prosent av mødrene født i Norge som fikk engangsstønad mens det gjaldt 45 prosent av mødre født i Asia og 64 prosent av mødre født i Afrika (Grambo og Nicolaisen 2015).

Også størrelsen på mødrenes arbeidsplass viser seg å ha betydning. Blant de som jobber på arbeidsplasser med 5 eller færre ansatte, var det 80 prosent som sa far hadde tatt hele fedrekvoten, mens det samme gjaldt 95 prosent blant de som jobbet på arbeidsplasser med minst 100 ansatte. For alle størrelsene i mellom lå andelen på 93 – 94 prosent. Dette er litt overraskende, for hvis det er slik at det er vanskeligere å være borte fra en arbeidsplass med få ansatte, burde en forvente en motsatt sammenheng. Det har vært vanlig å forklare at menn på arbeidsplasser med få ansatte tar mindre foreldrepermisjon fordi det er vanskelig å erstatte arbeidskraft i en liten bedrift. Om det skulle være forklaringen, burde jo partnere til kvinner i små bedrifter ta mer permisjon, ikke mindre. Det kan være at det er vanligere å bruke vikar for mødre, som er borte såpass lenge, mens det kan være mindre hensiktsmessig å lære opp en ny person for de 10 ukene far har fedrekvote.

Kjønns sammensetningen på mødrenes arbeidsplass hadde en liten, men statistisk signifikant sammenheng med fedrenes fedrekvoteuttak. Mødre som jobbet i bedrifter med svært skjev kjønns sammensetning med få/ingen menn eller få/ingen kvinner, hadde den

laveste andelen partnere som hadde tatt hele fedrekvoten, henholdsvis 89 og 88 prosent. Sistnevnte gruppe var liten, så det kan være tilfeldig at denne gruppen ligger på omtrent samme nivå. Gruppen av mødre som jobber på svært kvinne-dominerte arbeidsplasser, består i stor grad av ansatte i pleie og omsorg. Mødre som jobbet på arbeidsplasser med omtrent like mange kvinner som menn, oppga oftest at partneren hadde tatt hele fedrekvoten, 95 prosent. Det var for få av mødrene i utvalget som var selvstendig næringsdrivende til å undersøke om det har noen sammenheng med deres partners uttak av fedrekvote.

Egenskaper ved foreldre som tar ut mer enn fedrekvoten

Fedre som tok ut mer enn fedrekvoten skilte seg fra de andre på noen områder. De arbeidet oftere i større bedrifter med mer enn 100 ansatte, 52 prosent oppga dette, mot 41 prosent av fedre som tar kvoten eller mindre. De arbeidet litt oftere i bedrifter der det var betydelig flere kvinner enn menn, og sjeldnere i bedrifter der det var få eller ingen kvinner.

De som tar ut mer enn fedrekvoten har oftere lang høyere utdanning. 29 prosent av fedrene med lang høyere utdanning tok mer enn fedrekvoten, mens det gjennom-

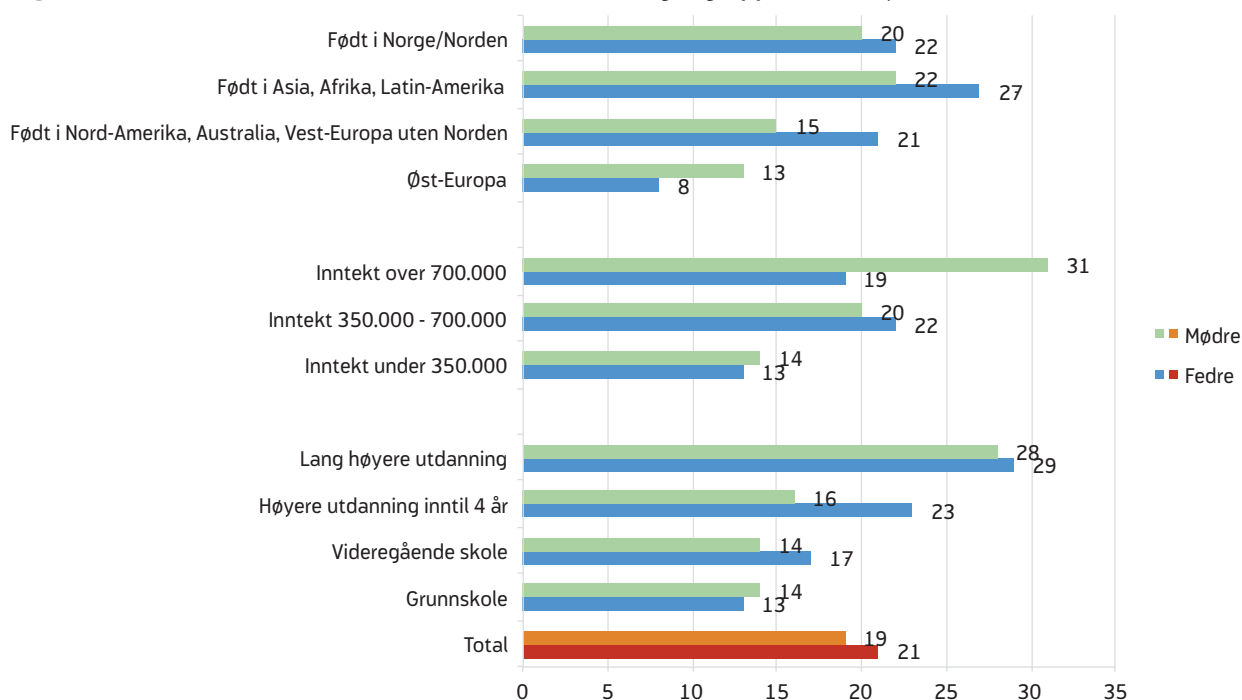
snittlig er 21 prosent som tar mer enn kvoten. De er underrepresentert i alle de andre utdanningskategoriene. Kanskje kan være slik at fedre med lang høyere utdanning kan være mer likestillingsorienterte eller at de er i par der også mor har høyere utdanning, er mer karriereorienterte og har en sterk tilknytning til arbeidslivet.

Fedrene som tar ut mer enn fedrekvoten befinner seg oftere i det midlere inntektssjiktet, de som tjener mellom 350 000 og 700 000 per år.

22 prosent av fedre født i Norge eller Norden tar mer enn kvoten. Fedre født i Nord-Amerika, Australia og Vest-Europa utenom Norden er svakt underrepresentert, mens blant fedre født i Øst-Europa er det bare 8 prosent som tar mer enn kvoten. Fedre født i Asia, Afrika eller Latin-Amerika er tvert imot overrepresentert, det er altså 27 prosent av fedrene født i disse delene av verden som tar mer enn kvoten. Det er såpass få i denne gruppen som har rett til fedrekvote og som har svart på vårt spørreskjema, så dette kan være en tilfeldig variasjon i våre data.

Mødre i par der far tar ut mer enn fedrekvoten skilte seg også en del fra de andre mødrene. Disse mødrene har oftere høy inntekt (over 700 000), noe som kan

Figur 4. Foreldre som tok ut mer enn fedrekvoten. Utvalgte grupper med høye uttak. Prosent

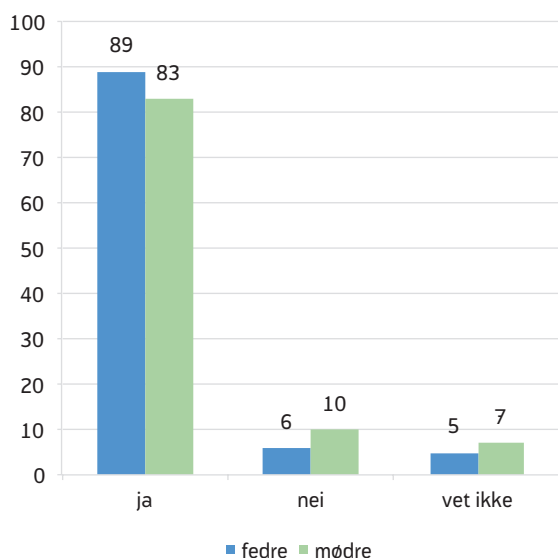
tyde på at permisjonen deles likere der dette er økonomisk gunstigere for familien. Disse mødrene jobber oftere på arbeidsplasser med en jevn kjønnsfordeling eller på arbeidsplasser der det er en overvekt av menn. De har oftere høyere utdanning av lang varighet og de er litt oftere født i Norge eller Norden.

De fleste synes det skal være en fedrekvoten

Spørreundersøkelsen inneholdt også et spørsmål om respondentene syntes det skulle være en egen fedrekvoten. Fedrekvoten er populær blant fedrene, og 89 prosent av de som svarte på spørsmålet sa de syntes det skulle være en fedrekvoten. Bare noen få sa nei eller svarte «vet ikke». Fedrekvoten er litt mindre populær blant mødrene enn blant fedrene, og her var det 83 prosent av de som svarte på spørsmålet synes det skal være en fedrekvoten. Resultatene bekrefter likevel at fedrekvoten har stor støtte blant nybakte foreldre som tar ut foreldrepenger, selv om de parene som ikke tar ut fedrekvoten sannsynligvis er noe underrepresentert i denne studien.

I den forrige foreldrepengerundersøkelsen (Grambo og Myklebø 2009) var også fedrene litt oftere positive enn mødrene. Den mest slående forskjellen er likevel at fedrekvoten er mer populær nå enn den gang, i den forrige undersøkelsen var det 37 prosent av mødrene og 35 prosent av fedrene som ikke ville ha noen fedrekvoten.

Figur 5. Andel foreldre som ønsker eller ikke ønsker at det skal være en fedrekvoten. Prosent

Kilde: NAVs foreldrepengerundersøkelse 2017

Ønsket lengde på fedrekvoten

Fedrene som mente at det burde finnes en fedrekvoten, fikk spørsmål om hvor mange uker de syntes fedrekvoten skulle være. Gjennomsnittet var 15,3 uker. Blant mødrene var gjennomsnittlig ønsket lengde på fedrekvoten 13,2 uker. Både mødrene og fedrene ønsket altså en lengde på fedrekvoten som er lenger enn dagens kvoten på 10 uker. Det kan se ut som den tidligere lengden på 14 uker har påvirket respondentenes syn på hvor lang kvoten bør være. Fedrene ønsket seg gjennomsnittlig en kvoten som var en uke lenger enn dette, mens mødrene ønsket seg gjennomsnittlig litt under en uke mindre. Begge deler er langt over dagens kvoten på 10 uker.

Synet på fedrekvoten varierer mellom ulike grupper mødre

Det er en sammenheng mellom eget eller partners fedrekvotetuttak og synet på fedrekvoten. Blant mødre hvis partner ikke hadde tatt ut noe fedrekvoten, var det 46 prosent som var for å ha en fedrekvoten og 22 prosent som var imot. Blant mødre med en partner som hadde tatt ut 10 uker kvoten, var det 74 prosent som var for og 9 prosent som var imot. Blant mødre med partnere som hadde tatt *mer* enn 10 uker, var det 82 som var for og 5 prosent imot.

Mødre ble mer positive til fedrekvoten med stigende inntekt og stigende utdanningsnivå. Blant mødre med grunnskole vil 67 prosent ha en fedrekvoten, 79 prosent blant de med videregående skole, og 81 og 88 prosent blant de med kort og lang høyere utdanning. I en multippel regresjonsanalyse, der betydningen av de ulike faktorene er veid mot hverandre, hadde fortsatt mødre med lang høyere utdanning signifikant høyere sannsynlighet for å være for fedrekvoten enn mødre med bare grunnskole. Mødre med kort høyere utdanning eller videregående skole har også høyere sannsynlighet, men den er ikke lenger statistisk signifikant. Alder og inntekt har heller ikke lenger signifikant betydning når man kontrollerer for andre faktorer.

Mødrenes landbakgrunn har også betydning for synet på fedrekvoten. Blant mødre født i Norge som mottar foreldrepenger var 85 prosent for fedrekvoten, mens 77 prosent av mødrene fra Nord-Amerika, Australia og Vest-Europa utenom Norden var for. Blant mødre

født i Øst-Europa var 70 prosent for og blant mødre som mottar foreldrepenger født i Afrika, Asia eller Latin-Amerika var det 77 prosent som var for fedrekvoten. I en multipel regresjonsanalyse, der de ulike faktorene er kontrollert for hverandre, har fortsatt mødre født i Øst-Europa eller Nord-Amerika, Australia og Vest-Europa utenfor Norden signifikant mindre sannsynlighet for å være for fedrekvoten enn mødre født i Norge. Mødre født i Afrika, Asia og Latin-Amerika er ikke lenger signifikant forskjellige fra mødre født i Norge.

Synet på fedrekvoten varierer mellom ulike grupper fedre

Blant fedrene er sammenhengen mellom eget fedrekvoteuttak og holdningen til å ha en fedrekvote tydelig. Blant de som ikke hadde tatt ut noe fedrekvote, var det likevel 41 prosent som var for fedrekvoten. Dette kan tyde på at de egentlig ønsket å ta ut fedrekvoten, men av ulike årsaker ikke fikk det til. Blant fedre som hadde tatt ut ti uker, var det 79 prosent som var for fedrekvoten, og blant de som hadde tatt kvoten pluss fem uker i tillegg var det 81 prosent som var for kvoten, mens 86,2 prosent av fedrene som hadde tatt kvoten pluss seks uker eller mer var for fedrekvoten. At ikke alle som har tatt mer enn kvoten ønsker å ha en særegen kvote, kan tyde på at de har hatt gode muligheter til å ta ut så mye de ønsker og ikke ser behovet for øremerking.

Fedres fødeland hadde betydning for synet på fedrekvoten. Fedre født i Norge og Norden var oftest positive, med 91 prosent for fedrekvoten. Blant fedre født i Nord-Amerika, Australia og Europa (inkludert Øst-Europa) var 78 prosent for fedrekvoten, mens 73 prosent av fedrene født i Asia, Afrika og Latin-Amerika i dette utvalget var for fedrekvote. Også utdanning så ut til å ha betydning for fedrenes syn på fedrekvoten, og de med kun grunnskole skilte seg ut med 65 prosent positive til fedrekvoten, mens andelen som var positive til kvoten steg med økende utdanningsnivå, 87 prosent med videregående utdanning, 89 prosent med høyere utdanning inntil fire år og 91 prosent med lang høyere utdanning. Utdanning hadde imidlertid ikke betydning lenger når vi kontrollerte for de andre faktorene i regresjonsanalysen. Fødeland er fortsatt viktig for synet på fedrekvoten, og grunnen

til at de med de laveste utdanningene oftest er negative handler antakelig om at mange med de laveste utdanningene har innvandrerbakgrunn fra land med mer tradisjonelle kjønnsrollemønstre.

For fedrene hadde type arbeidsplass betydning for holdningen til fedrekvoten. De som arbeidet på arbeidsplasser med få eller ingen kvinner var litt sjeldnere positive til fedrekvoten enn de som jobbet på kjønnsblandede arbeidsplasser (85 mot 89 prosent), men dette var ikke lenger signifikant kontrollert for andre faktorer i regresjonsanalysen. Når det gjelder arbeidsplassens størrelse, skilte de som jobbet på små arbeidsplasser med 1 til 5 ansatte seg ut ved sjeldnere å være for en fedrekvote. Disse arbeidsplassene er vanligvis mer sårbare for fravær, og fedrekvoten er ikke lang nok til at det alltid er hensiktsmessig å sette inn vikar. 81 prosent av fedrene var her positive til fedrekvoten, mot rundt 90 prosent i alle de andre størrelseskategoriene. Kontrollert for andre faktorer i regresjonsanalysen hadde de som arbeider i bedrifter med mer enn 100 ansatte fortsatt signifikant høyere sannsynlighet for å være positive til fedrekvoten enn de som jobbet på små arbeidsplasser. Selvstendig næringsdrivende var sjeldnere positive enn arbeidstakere, 77 mot 89 prosent.

Har far dagtidsansvaret for barnet når han tar fedrekvoten?

Mødrene i spørreundersøkelsen blir også spurt om hva de gjør mens far tar ut fedrekvote. De kunne fylle ut antall uker de var i arbeid, tok permisjon, tok ferie eller studerte.

Tabell 2. Mødre som oppgir at de er i arbeid i hele eller deler av fedrekvoteperioden. Prosent

I arbeid	
1 – 5 uker i arbeid	4,0 %
6 – 9 uker i arbeid	8,7 %
10 (eller flere) uker i arbeid	45,7 %
Total	58,4 %

Kilde: NAVs foreldrepengeundersøkelse 2017

Å være i arbeid er det vanligste svaret. De som har oppgitt mer enn 10 uker i arbeid har sannsynligvis menn som tar ut mer enn fedrekvoten og har inkludert den tiden også. Det er også noen få som er i utdanning

mens far tar ut fedrekvoten. Ganske mange har ikke svart på dette spørsmålet, det ser ut til at de fleste ikke har satt inn 0 uker, men latt være å besvare det alternativet som ikke gjelder dem selv.

Tabell 3. Mødre som oppgir at de er under utdanning i hele eller deler av fedrekvoteperioden. Prosent

Under utdanning	
1 – 5 uker under utdanning	0,4 %
6 – 9 uker under utdanning	0,6 %
10 uker (eller flere) under utdanning	1,9 %
Total	2,9 %

Kilde: NAVs foreldrepengeundersøkelse 2017

Tabell 4. Mødre som oppgir at de tok ferie i hele eller deler av fedrekvoteperioden. Prosent

Ferie	
1 – 3 uker ferie	6,9 %
4 – 5 uker ferie	5,0 %
6 – 9 uker ferie	3,4 %
10 uker ferie	1,0
Total	16,3

Kilde: NAVs foreldrepengeundersøkelse 2017

Et knapt mindretall på 48 prosent av mødrene er altså opptatt på dagtid, i jobb eller utdanning, under hele fedrekvoteperioden på 10 uker (se tabell 2 og 3). I tillegg kommer 9 prosent som er i jobb eller utdanning i 6 til 9 av de 10 ukene. Bare 2,3 prosent av mødrene oppga at de hadde permisjon alle de ti ukene med fedrekvote og 1 prosent sa de hadde ferie hele perioden (se tabell 4). Til sammen var det 16,3 prosent som oppga at de hadde ferie hele eller deler av fedrekvoteperioden. Tilsvarende var det 5,2 prosent som sa de hadde permisjon hele eller deler av perioden.

Tabell 5. Mødre som oppgir at de tok permisjon i hele eller delere av fedrekvoteperioden

Permisjon	
1 – 4 uker permisjon	1,7 %
5 – 9 uker permisjon	1,2 %
10 uker permisjon	2,3 %
Total	5,2

Kilde: NAVs foreldrepengeundersøkelse 2017

Ganske mange har ikke svart på hva de gjør alle de 10 ukene. Sammenliknet med forrige undersøkelse i 2008, er det likevel klart at litt flere menn nå har omsorgsansvaret alene for barnet på dagtid, og ikke minst at de har dette ansvaret en lengre tidsperiode. Den gang var fedrekvoten på 6 uker, og 46 prosent av mødrene var opptatt på dagtid hele perioden (Grambo og Myklestad 2009). At denne andelen nå er litt høyere, på tross av at kvoten er fire uker lenger, viser at det har skjedd en utvikling. Dersom vi tar med de som er opptatt på dagtid i 6 til 9 uker, er nå til sammen 57 prosent av mødrene opptatt på dagtid i 6 uker eller mer, mens far tar fedrekvote. Ganske mange svarer ikke på hva de gjør mens far tar fedrekvoten. Det er relativt få som oppgir at de tar permisjon eller ferie, disse tallene er dermed å anse som minimumsanslag.

Oppsummering og konklusjon

Denne artikkelen er basert på en spørreundersøkelse utført av Kunnskapsavdelingen i Arbeids- og Velferdsdirektoratet. Utvalget var alle foreldre som fikk barn i mars 2016 eller oktober 2015, som har fått foreldrepenger. Foreldrene fikk hver sin invitasjon til å delta per e-post, med lenke til separate spørreskjema for mødre og fedre. Barna var 11 – 12 eller 15 – 16 måneder gamle på undersøkelsestidspunktet. Hensikten med undersøkelsen var å finne ut mer om foreldrenes bruk av foreldrepengeordningen, herunder fedrekvoten.

De aller fleste som har rett til fedrekvote, tar den ut. De fleste fedrene i undersøkelsen, 74 prosent, oppgir at de tar ut nøyaktig 10 uker, 21 prosent tar ut mer enn kvoten og 3,3 prosent tar mindre. Registerdata viser at de som ikke tar ut noe av fedrekvoten trolig er underrepresentert i undersøkelsen, siden andelen her har ligget på 7 – 8 prosent de siste årene. De andre tallene stemmer godt overens.

Holdningen til fedrekvoten er positiv blant de fleste nybakte foreldre som har rett til foreldrepenger. Et flertall i alle grupper er både positive til kvoten og tar den ut, men det finnes et mindretall av foreldrepar som ikke ønsker en fedrekvote, og et veldig lite mindretall som ikke tar den ut. Kjennetegn ved far og mor som øker sannsynligheten for ikke å ta ut hele

fedrekvoten var at de jobbet på en liten arbeidsplass med fem ansatte eller færre, å være født i et land utenfor Norge og Norden, å være ung, å ha lav inntekt og å ha grunnskole eller videregående skole som høyeste utdanningsnivå. Blant fedrene hadde i tillegg selvstendig næringsdrivende lavere sannsynlighet for å ta ut fedrekvoten, men også blant mødre som jobbet på svært kvinnedominerte arbeidsplasser hadde partnerne lavere sannsynlighet for å ta ut hele fedrekvoten. Kjennetegn som øker sannsynligheten for at far tar *mer* enn fedrekvoten, er blant annet høy utdanning hos far og mor, samt høy inntekt hos mor. Fedre med høy inntekt var derimot svakt underrepresentert. Økonomiske avveininger ser dermed ut til å spille en rolle ved uttak av foreldrepermisjon.

Målsetningen om at far skal ta en større del av omsorgen for barnet ser ut til å bli oppfylt i noe større grad enn tidligere. Mor er oftere opptatt på dagtid mens far tar ut fedrekvote, noe som tyder på far sannsynligvis har hovedansvaret. I nesten halvparten av foreldreparene var far alene om omsorgen på dagtid i minimum ti uker. I 57 prosent av foreldreparene var far alene om omsorgen på dagtid i minimum seks uker.

Flertallet av både mødrene og fedrene i undersøkelsen er positive til å ha en fedrekvote, 89 prosent av fedrene og 83 prosent av mødrene ønsker at det er kvote forbeholdt far. Foreldrene som mente at det burde finnes en fedrekvote, fikk spørsmål om hvor mange uker de syntes fedrekvoten skulle være. Gjennomsnittet for fedrene var 15,3 uker. Blant mødrene var gjennomsnittlig ønsket lengde på fedrekvoten 13,2 uker. Både mødrene og fedrene ønsket altså en lengde på fedrekvoten som er lenger enn dagens kvote på 10 uker.

Referanser

Duvander, Ann-Zofie (2017): «Svensk föräldraförsäkrings utveckling och konsekvenser». *Søke-lys på arbeidslivet*. 1–2/2017

Ellingsæter, Anne Lise (2016): «Kampen om familiepolitikken: Farvel til hybridregimet?» *Tidsskrift for Samfunnsforskning* 57–3/2016

Fougner, Elisabeth (2009): «Fedres uttak av foreldrerenger etter fødsel». *Arbeid og Velferd* 1/2009. Oslo: Arbeids- og Velferdsdirektoratet

Fougner, Elisabeth (2012): «Fedre tar ut hele fedrekvoten – også etter at den ble utvidet til ti uker». *Arbeid og Velferd* 2/2012. Oslo: Arbeids- og Velferdsdirektoratet

Grambo, Anne-Cathrine og Myklebø, Sigrid (2009): *Moderne familier – tradisjonelle valg, en studie av mors og fars uttak av foreldrepermisjon*. NAV-rapport 2009:2 Arbeids- og Velferdsdirektoratet

Grambo, Anne-Cathrine og Nicolaisen, Heidi (2015): «Engangsstønad ved fødsel». *Arbeid og Velferd* 3/2015. Oslo: Arbeids- og Velferdsdirektoratet

Halrynjo, Sigtona og Kitterød, Ragni Hege (2016): *Fedrekvoten – norm for fedres permisjonsbruk i Norge og Norden, en litteraturstudie*. Rapport 2016:6 Institutt for Samfunnsforskning

Halrynjo, Sigtona og Kitterød, Ragni Hege (2016 b): *Deling av foreldrepermisjon: Konsekvenser for arbeid- og familietilpassning, en litteraturstudie*. Rapport 2016:07 Institutt for Samfunnsforskning

Ipsos MMI (2015) Norsk Monitor

Kitterød, Ragni Hege, Halrynjo, Sigtona og Østbakken, Kjersti Misje (2017): *Pappaperm? Fedre som ikke tar fedrekvote – hvor mange, hvem og hvorfor?* Rapport 2017:2 Institutt for Samfunnsforskning

Stortingsmelding nr 70 (1991 – 92) Likestillingspolitikk for 1990-åra

